

KPMG FOORUM

Juhtimisajakiri otsustajatele / 31 / 2013
KPMG Baltics OÜ

Fookuses on vaade aastasse 2013

- Priit Perens: ettevõtja jaoks on pangaga suhtlemine kõrvaltegevus
- Euroopa pangandusliidu kujunemine ja selle mõju Eestis tegutsevatele pankadele
- Eelmisele „Majanduse Pulsile“ vastajad ei uskunud ehitussektori edusse
- Tehingute turu ülevaade ja ennustus
- Uudiseid vastutustundliku ettevõtluse rindelt
- Jurist – ettevõtte baromeeter
- Nutitelefonid ja ettevõtte infoturve
- Finantstehingute maks väikeses ringis ei täida eesmärki
- Leevendus kindlustusseltsidele või viimane aeg tegutseda?

KPMG

Cutting through complexity

Sisukord

Eessõna	3
Andris Jegers	
Priit Perens: ettevõtja jaoks on pangaga suhtlemine kõrvaltegevus	4
Euroopa pangandusliidu kujunemine ja selle mõju Eestis tegutsevatele pankadele	8
Taivo Epner	
Eelmisele „Majanduse Pulsile“ vastajad ei uskunud ehitussektori edusse	10
Andris Jegers	
Tehingute turu ülevaade ja ennustus	11
Virgo Süsi	
Uudiseid vastutustundliku ettevõtluse rindelt	12
Indrek Alliksaar Maarja-Eeva Mändmets	
Jurist – ettevõtte baromeeter	15
Karen Root	
Nutitefonid ja ettevõtte infoturve	17
Teet Raidma	
Finantstehingute maks väikeses ringis ei täida eesmärki	19
Joel Zernask	
Leevendus kindlustusseltsidele või viimane aeg tegutseda?	20
Karin Rätsep	
Uudisnupud	22

Eurokriisi järellainetused

Andris Jegers

KPMG Baltics OÜ
partner, juhatuse esimees
tel 6268 700
ajegers@kpmg.com

Euroopa majanduse kohale tõusis läinud aastal võlamuredest ülespaisutatuna suur tormipilv, mis aegamööda vaibus tugevamaks tuuleiilikks. Paistab, et tugevneva euro ning tasapisi naasva investorite usalduse taustal on euroala rasked ajad (selleks korra) möödas. Küll on Euroopa majandus- ja poliitjõu keskustes peetud diskussioonid toonud kaasa muutusi, mis mõjutavad ettevõtteid üle terve kontinendi. KPMG Foorumi seekordne intervjuu on Swedbanki Eesti juhi Priit Perensi päralt, kes Eesti majanduse väljavaadete kõrval puudutab ka muutusi pangandusjärelvalves ning finantssüsteemi likviidsuse edaspidisel tagamisel. Palju kõneainet leidnud pangandusliidust kirjutab ka kolleeg Taivo Epner, analüüsides uue mehhanismi mõjusid. Euroopas

toimunud diskussioonide järellainetus on ka finantstehingute maks, millest kirjutab kolleeg Joel Zernask.

Alanud aastasse ette vaadates tasub meelde tuletada, et tänavu märtsis korraldab KPMG Baltikumi äriiidrite küsitluse „Majanduse Pulss 2013“. Enne uue vooru algust on paslik meenutada, kuivõrd erinesid läinud aasta küsitluse põhjal vastajate prognoosid tegelikkusest. Tänavuse uuringu tulemused ilmuvad juba Foorumi kevadnumbris.

Ka meie ajakirjale toob 2013. aasta kaasa uusi sihte: juba järgmise numbrini paneme kokku koostöös Balti kolleegidega. Eesmärk on kokku koguda huvitavaid teemasid regioonist ja kaugemaltki, unustamata Eesti lugeja huvisid.

Priit Perens: ettevõtja jaoks on pangaga suhtlemine kõrvaltegevus

KPMG Foorumile antud intervjuus rääkis Swedbank Eesti peadirektor Priit Perens majanduse ja panganduse väljavaadetest sel aastal, analüüsid nii arenguid Eestis kui ka Euroopas.

Kuigi eurokriis andis mullu järele, on meeletult Euroopas suhteliselt ettevaatlikud. Milliseks kujuneb teie arvates Eesti majandusaasta 2013?

Ma pole päris nõus. Kui vaadata praegu börsil ning euro ja dollari kursiga toimuvat, siis tundub, et ettevaatlikkus on tagaplaanil ning varade hinnad lähevad üles. Turult tuleb häid uudiseid, sest pangad maksavad tagasi LTRO (*Long-Term Refinancing Operations*) raames võetud laene ja Euroopa Keskpank on lubanud, et teeb kõik euro püsijäämiseks. Keskpanga jaoks on see mõnevõrra uus roll, sest seni on ta pidanud vastutama inflatsioonikriteeriumi jälgimise eest. Nüüd on ta vaikinisi saanud ja ka võtnud vastutuse raha püsijäämise eest.

See kõik süvendab kindlustunnet. Euroopa on muutunud välisinvestori jaoks kui mitte atraktiivseks, siis aktsepteeritavaks investeerimiskohaks. Äsjane uudis, et Portugali ja Hispaaniasse paigutati 100 miljardit eurot, näitab, et osal investoritest on usaldus taastunud. Kuna seni pole Euroopas midagi juhtunud, riikide võlakirjad toodavad, nagu toodavad, ja aktsiaturg läheb üles. Samas otsib raha ka paremat tootlust, kuid mida rohkem ostetakse, seda rohkem hinnad tõusevad.

Reaalmajanduse osas oleksin ettevaatlik. Ma ei näe, mis lahendusega praegu struktuurset tööpuudust ELis vähendatakse. Ma ei tea, kas oleme jõudnud nii kaugele nagu USA, kuhu on

kohati juba odavam investeerida kui Hiinasse – seda osaliselt energiakandjate odavuse tõttu. Tööjõu hind Hiinas koos lisanduvate logistikakuludega on samuti nii kõrgeks tõusnud, et mingites harudes on juba odavam ka Euroopasse investeerida. Häda on selles, et mõni tööstusharu, näiteks tekstiilitööstus, on Euroopas praktiliselt likvideeritud.

Mida see Eestile tähendab? Kui raha juurde tuleb, siis kuhugi ettevõtlusesse ikka investeeritakse ning vahetatakse seadmeid välja. Oleme suhteliselt fragmenteeritud majandusega riik, kus on palju tublisid sektoreid, mis toodavad väikestes kogustes niškaupa. See on tänapäeva maailmas eeliseks. Oleme turul piisavalt tuntud ja logistiliselt paindlikud – ka see on konkurentsieelis.

2012. aasta kevadel kirjutas The Economist, et maailmas on võib-olla käimas kolmas tööstusrevolutsioon, milles võivad need, kes suudavad valmistada ja tarnida kiirelt ja mugavalt väikeseid kaubapartiisid. Tundub, et vähemalt osalt vastab see tõele ja kui nii, siis on Eesti kindlasti võitjate seas.

Võrreldes 2009. aastaga on eksport kasvanud 97 protsenti. Meenub paar klienti, metallitööstuses tegutsejad, kes vahepeal olid pessimistlikumad, kuid aastalõpu seisuga olid tellimuste raamatud jälle täis. Seega ma arvan, et ekspordikasvu ei piira praegu mitte nõudlus välisurgudel, vaid seda võivad piirata hoopis meie enda tootmisvõimsused. Kui me ei näe uusi investeeringuid, siis võivad tekkida sisemised kasvupiirangud.

Kui lisada siia vähene võlgnevus ja majanduse üldine tasakaal, siis peaksime rahul olema. Meile ei saa keegi väljapoolt dikteerida tingimusi, sest riik pole suurt kellelegi võlgu ning ka erasektor on suutnud oma sõltuvust välislaenudest märkimisväärselt vähendada – varem oli laenude-hoiuste suhtarv 175–180 protsendi, nüüd 115 juures.

Üldiselt me eeldame, et Eesti SKP kasv võiks tänava olla eurosooni kasv pluss kolm protsenti. Eelneva kokkuvõtteks: olen ettevaatlikult positiivne.

Ekspordikasvu ei piira praegu mitte nõudlus välisurgudel, vaid seda võivad piirata hoopis meie enda tootmisvõimsused.

Kas Läti saab 2014. aastal euro ja mida see Eestile tähendaks?

Me tulevikku ei tea, aga 95 protsendilise tõenäosusega Läti saab euro. Selle sammuga kaasneb ka asjaolu, et Eestit ja Lätit vaadatakse senisest veelgi rohkem ühise majanduspiirkonnana. Investeeringu kaalumisel vaadatakse rahvaarv üle ning liidetakse 2,4 ja 1,3 miljonit kokku, mille tulemusena võiks investeeringu tegemise tahe olla suurem. Väliselt tekitab euro kahes riigis

suuremat konsolideerumise muljet, isegi kui see tegelikult nii ei ole.

Kindlasti lihtsustab Läti liitumine eurosooniga ka äritegevust, kas või SEPA kaudu toimuma hakkavate euromaksete puhul. Siis pole vahet, kas ülekanne liigub kahe Eesti panga või Eesti ja Läti panga vahel – see peaks liikuma sama kiiresti, samas valuutas, samade hindadega. Läti on meile oluline kaubanduspartner ja ka vastupidi. Meie majandussuhteid euro kasutusele võtmine Lätis kindlasti tihendab.

Ettevõtetele antud laenude ja liisingute käive kasvas mullu 22 protsenti ning eriti aktiivne oli detsembrikuu. Milliseks hindate alanud aasta aktiivsust?

Käive ei ole ilmtingimata parim indikaator, sest sisaldab ka käibe vahendite laenude pikendamist. Laenukasv oli mullu 2 protsenti ning meie netolaenude kasv ligikaudu 1 protsent. Kasv tuleb ettevõtete poolt, sest eraisikud on ettevaatlikud ja mõtlevad oma laenuotsused hoolega läbi. Tänavu võiksime näha väikest kasvu, kuid eraisikute puhul tekib küsimus, kui palju mõjutab nende meeleolu Euroopas toimuv ja ka see, mis võtmes meie meedia seda kajastab. Ettevõtetele on küsimus, kas ekspordinõudlus sunnib tegema investeeringuid ja mis suunas nõudlus areneb. Tehakse investeeringuid ka Eesti piiri taha, meie lähipiirkondadesse – seda on vaja ka finantseerida.

Olen ka selles osas ettevaatlikult positiivne. Ma ei usu kindlasti laenude plahvatuslikku kasvu, sest 2009. aasta on ettevõtetele ja inimestele liiga värskest meeles. Kõik teavad varasemast oluliselt paremini, et on vaja olla ettevaatlik.

Mis tüüpi investeeringuid võiks ettevõtteid tänava eelistada?

Paljud analüütikud kurdavad, et Eestis toodetavale on rohkem lisaväärtust vaja. Osa majandusmõtlejaid leiab, et on halb, kui tükkides müüakse vähem toodangut, kuid käibe mõttes rohkem. Mina seda arvamust ei jaga: kui müüme vähem, aga raha võtame tüki eest rohkem, ongi ju tegu lisaväärtuse kasvatamisega, mida need samad analüütikud teisest otsast taga ajavad. Teisalt kurdame, et inimesed saavad vähem palka kui mujal, kuigi tööd teevad rohkem või sama palju kui mujal. Tööaja eest saadav tulu saabki

olla suurem ju ainult siis, kui selle tööga toodetud ühiku eest saadav tulu kasvab.

Meil on omas vallas tugevaid traditsioonidega ettevõtteid ning minu soovitus on teha seda, mida hästi oskate, ja astuda tehnoloogias järgmine samm edasi. Meil ei ole müütilisi ja müstilisi sektoreid, mis kogu majandust üleval hoiavad. IT on tubli, aga kõik inimesed ei saa ju seal töötada. Rõhutan veel kord, et meil on hästi diversifitseeritud ja fragmenteeritud majandus, kus tehakse väga häid ja huvitavaid asju.

Peame vaatama ka palgasurvet: Eesti palgad moodustasid mullu koos sotsiaalmaksuga 47 protsenti SKPst. Kui vaatame 2011. aasta andmeid, siis Soomes oli see suhe 50 protsenti ja Rootsis 58. Arvata võib, et need on Euroopa ühed kõrgemad määrad. Ilmselt me ilma SKP kasvuta palka tõsta ei või, sest muidu lähevad proportsioonid paigast ja ei jää raha investeeringuteks. See on reaalne probleem – kui me palgasurvele ei suuda vastu panna ilma lisaväärtuse olulise kasvuta, siis muutume jälle kalliks allhankemaaks.

Tänu kvoodirahale panustas läinud aastal majanduskasvu kõige rohkem ehitussektor. Kas näete tänava mõnda sektorit, mis võiks üllatada „musta hobusena“?

Kui vaatame viimase kolme aasta kasvu, siis elektroonikasektor kasvas selle ajaga üle 200 protsendi. Nii et ehitus päris üksi see must hobune ka ei ole. Siiski ma ei näe, et mingi sektor tänava teiste hulgast esile kerkiks. Pigem tuleb kasv paljudes harudes ühtlane, ja hea ongi. Võtame kas või kiire kasvu ehituses aastatel 2007–2008, kus on näha, et volatiilsus tekitab probleeme. Alguses põhjendamatuid ootusi ja pärast pettumusi.

Samas näeme, et insenertehniline baas läheb Eestis vaikselt, aga kindlalt paremaks. Üha enam kerkivad esile väikesed, insenertehniliste lahendustega realselt tootmiseni jõudnud firmad.

Näiteks osaleb Swedbank koos TTÜ ja Tehnopoliga stardirahastu Prototron edendamisel. Kaks konkurssi on toimunud ja kui esialgu kartsime, kas tuleb üldse mingeid töid, siis tuleb ikka küll. Ideid on palju, aga investorile tuleb

näidata prototüüpi, asja ennast. Selle loomist ei toetanud Eestis seni ükski meede ning nii meie ühine algatus sündiski.

Üha enam kerkivad esile väikesed, insenertehniliste lahendustega reaalselt tootmiseni jõudnud firmad.

Energeetika on endiselt oluline teema ettevõtete investeringute ning turu arengute osas, nagu näiteks elektrituru avanemine. Kuidas pank sellesse teemaga suhestub, mida peate energeetikas oluliseks?

On mitu põhjust, miks me seda valdkonda jälgime. Kõigepealt vaatame investeringuid taastuvenergeetikasse. Küsimus on, millised on selles valdkonnas järjepidevus ja äri võimalused. Energeetikat laiemalt vaadates – nii meil kui ka mujal Euroopas valitseb elektri vabaturg, mis on teinud traditsioonilise energeetika finantseerimise ilma omanike täistoetuseta pea võimatuks. Keegi ei oska ennustada elektri turuhinda, taastuvenergeetika kassavoogu on aga tänu toetustele võimalik seni üsna hästi ennustada. Finantseerija seisukohalt vaatame kogu aeg, mida saab teha. Energeetikat vaatame ka eraisikute kulude aspektist: mida tähendab elektrihinna muutus maksevõimele ja nii edasi.

Eks ka kodanikuna tuleb mõelda, kuidas lahendada mured tarnekindlusega. Kaablite tõmbamine ümbritsevasse riikidesse lahendab tarnekindluse küsimuse, kuid kodanikuna tahaksin siiski energiasõltumatust näha kohalikus tootmises. Täna on raske uskuda, et ainult taastuenergia kogu Eesti vajaduse katab, kuigi Taastuenergia Kojal on ambitsioonikas plaan viia Eesti 2030. aastaks täielikult üle taastuenergiale. Siin on mitmeid küsitavusi, kuigi see on väga hea, et kellelgi on selge ja konkreetne plaan. Palju muid variante varustuskindluse tagamiseks ei ole: tuumajaam, põlevkivi või gaas. Kui kunagi tuleb LNG terminal, võiks gaasil olla oma roll kas või kompenseeriva energiaallikana (lisaks

Eleringi poolt ehitatavale) nendeks aegadeks, kui siin tuul ei puhu, sest siis ei puhu see Soomes ka.

Mida peab pank tegema kliendi lojaalsuse saavutamiseks?

Äriklendi jaoks on panga juures kõige olulisem panga otsuste ennustatavus. Mitte see, et mõnikord saad rohkem laenu, kui tahad, ja teine kord ei anta üldse. Peab olema selge teadmine, et kui klient läheneb konkreetse asjaga, siis see lahendatakse nii nagu tavaliselt. Samas on oluline, kuidas inimesega raskel hetkel käitutakse. Lisandub kogu muu pangahügieen: igapäevase teeninduse mugavus, arveldused ja muud elemendid. Kuid kõige tähtsam on see, et ei tuleks üllatusi. Sest ettevõtte jaoks on suhtlemine pangaga kõrvaltegevus – mida vähem nad seda märkavad, seda rohkem on aega keskenduda põhitegevusele. Suhtlemine meiega ei tooda teadupärast ettevõttele täiendavat raha.

Kaablite tõmbamine ümbritsevasse riikidesse lahendab tarnekindluse küsimuse, kuid kodanikuna tahaksin siiski energiasõltumatust näha kohalikus tootmises.

Pangad räägivad vastutustundlikust laenamisest ja finantsplaneerimisest eesmärgiga, et kliendid ei satuks raskustesse. Kui palju on näiteks Swedbank ise kriisiaastatest õppinud ning mida pank teistmoodi teeb?

Jah, paljutki teeme teistmoodi. Kui rääkida eraklientidest ja peamiselt kodulaenust, kuna seal on mängus suuremad summad ja tegu on elu otsusega, siis pöörame varasemast enam tähelepanu inimese potentsiaalsetele tulevastele tuludele, kassavoole. Tagatist vaatame ka, aga vähem kui buumi eel – tagatis ei maksa laenu tagasi. Üritame hinnata sissetuleku püsivust ajas. Toon siia ühe näite: kui töötad Soomes ehitajana ja

elad Eestis, siis me ei vaata niivõrd sissetulekut Soomes, vaid seda, mis pärast Eestisse naasmist laenu taotleja sissetulekuga juhtuda võib. Või kui on tegemist valdkonnaga, kus makstakse suuri preemiaid, ei pruugi me automaatselt preemiaid sissetulekust maha arvestada, kuid vaatame lisatulude suurust kogu sissetuleku kontekstis.

Ettevõtte jaoks on suhtlemine pangaga kõrvaltegevus – mida vähem nad seda märkavad, seda rohkem on aega keskenduda põhitegevusele.

Seda oleme selgelt õppinud kriisiajast. Aastatel 2008–2009 sattusid kõige rohkem raskustesse just need inimesed, kelle sissetulek koosnes lisatasudest, mis esimese asjana ära kukkusid, või inimesed, kes välismaal töö kaotasid ja Eestisse naasid.

Lisaks oleme väga ettevaatlikud täiendavate tagatiste puhul – sugulaste maju ja kortereid enam eriti tagatiseks võtta ei taha. Praktika näitab, et makseraskuste korral on probleemide ees terve perekond ning see, kes tagatise andis, ei arvestanud reeglina üldse, et tema antud tagatist realiseerima hakatakse. Kui räägime veel laenu toodetest, siis praegu üritame vaadata kliendi kõiki kohustusi tervikuna.

Meist endast sõltumatu asjaoluna teeb muret SMS-laenundus. Paljud raskustesse sattuvad jõuavad meie juurde alles siis, kui on kulude katteks laenanud juurde mitmest-setmest kiirraenuettevõttest. Selles olukorras on klienti tihti juba väga-väga raske aidata, kui seda üldse teha saab.

Viimasel ajal probleemseid kodulaenuklite väga enam juurde ei tule ja ka traagiliste lahenduste hulk langeb kiiresti, sundmüüke oli 2012. aastal kaks korda vähem kui 2011. aastal. Tegeleme rohkem endiselt nendega, kelle mured said alguse juba 2008–2009.

Ettevõtete poolel toimub sama asi: vaatasime ka enne kassavoogusid, kuid tegime otsuseid siiski ka tagatiste põhjal. Hea näide on maatükkide finantseerimine. Enamasti oli maatükiga küll mingi plaan, et mis hetkel algas arendus ja millal oli plaanis müüa. Aga teatud olukordades polnud üks või teine lahendus võimalik: mingil põhjusel jäi seisma arendus või ei jõutud müügin. Võime ka nüüd finantseerida puuduva kassavooga objekti, kuid siis peab laenu tagasimaksmiseks vajalik kassavoog tulema mujalt.

Kuidas mõjutab Euroopa pangandusliidu loomine ja EKP-poolne järelevalve Swedbanki, Eesti pangandust ja ka kliente?

Üle euroala ulatuv pangandusjärelevalve on saanud nime Pangandusliit, kuid tegelikult räägitakse kolmest eri komponendist. Ühe ja sama dokumendiga otsustati kolm asja. Esiteks eurotsooni ühine pangandusjärelevalve, millest on enim juttu olnud, ning teiseks üle-euroopaline nn kriisilahendusfond (ingl *resolution fund*), mis sarnaneb hoiuste tagamise fondiga ning mida saab kasutada likviidsusabi võtmiseks. Põhimõtteliselt tähendab see, et kui näiteks Portugali panka on vaja restruktureerida, siis saab likviidsusabi sellest fondist. Fond aga koguneb kõigi Euroopa pankade sissemaksetest. Kolmandaks otsustati luua nn kohustustest vabastamise mehhanism (ingl *bail-in*), mille mõte on selles, et panka ei rekapitalizeerita mitte maksumaksja arvelt, vaid osa panga enda kohustuste muutmiselega omakapitaliks. Põhimõtteliselt tähendab see, et risk kantakse üle võlakirjainvestorile. Vaieldud on selle üle, millised kohustused selleks sobivad, ning praegu on välistatud deposiidid. Üldiselt on jutuks olnud, et tegu võiks olla tagamata turul kaubeldava võlaga, kuid kõik pangad ilmselgelt ei suuda seda võlga tõsta. EBFi (European Banking Federation) hinnangul peaks 1 triljoni euro eest sellist võlga emiteeritama, et see süsteem saaks tööle hakata. Veel aasta tagasi tundus see täiesti utoopilise plaanina, aga täna võib-olla mingi võimalus isegi on, et see võiks võimalikuks osutuda.

Pangandusliidu jõustumine lükati 2014. aasta alguseks ning *resolution fund*'i osas oodatakse ettepanekuid käesoleva aasta teiseks pooleks. *Bail-in*'i jaoks

vajalikud seadused peavad valmima 1. jaanuariks 2015 ja asi ise rakendub kava järgi 2018.

Kõik need asjad kokku muudavad pangandust väga palju. Esiteks, ehkki me ei tea praegu täpselt, mida ühine pangandusjärelevalve tähendab, on kindel see, et Frankfurdis on töökohad kallimad kui Tallinnas. Kuna pangad peavad kulud kinni maksma, siis järelevalve kulud ilmselt kasvavad. Teiseks, praegu teevad meie ja Rootsi finantsinspeksioonid väga tihedalt koostööd. Ma ei oska arvata, kui tihedalt hakkab toimuma koostöö Frankfurdi ja Stockholmi vahel ja mida see meie jaoks tähendab. *Resolution fund*'i ja *bail-in*'i mehhanismi jõustumisega kaasnevad kulud on praegu veel täiesti ennustamatud, samuti see, mismoodi see mõjutab turu suhtumist pankade võlga kui investeringusse jne.

Internetipank on juba rutiin ning ka mobiilipank ei üllata enam kedagi. Mis võiks olla järgmine suur samm pangandustehnoloogia arengus? Kontaktivaba makse?

Võib küsida, kas kontaktivaba kaardimakse on üldse revolutsioon, kuna tegu ikkagi kaardimaksega, mis on vaid kontaktivaba. Tooksin esile kaks asja, mis mõlemad on seotud pangakontoriga.

Eesti panganduse puhul on kõige olulisem see, et kriisiaastatel ei pidanud Eesti maksumaksja Eesti pangandust toetama.

Küsimus on selles, kui palju soovivad inimesed viie aasta perspektiivis käia pangas füüsilise isikuga kohtumas, kui seda saaks tegelikult teha Skype'i moodi lahenduse abil. Selle asemel, et minna aastas paar korda keset päeva oma nõustaja või halduriga investeerimistoodetest, hoiustamisest, võib-olla kodulaenust rääkima, võiks istuda õhtul kell kaheksa kodus tugitooli ning sul on teisel pool ekraani inimene, mitte robot, kes suhtleb pangateemadel. See on ju palju mugavam.

Kui see ära teha, tekib küsimus, mis saab pangakontorist. Juba praegu liigub lihtsamate, aga juba ka keerulisemate toodete müük internetipanka ning kontorid muutuvad üha enam nõustamiskeskusteks. Inimesed, kes soovivad personaalset nõustamist, käivad kontoris, kuid ka neile saab pakkuda IT-lahendusi nõustamisel. Pangainimeste jaoks tähendaks see ka teistsuguseid tööaegu kui täna, nii et tellerid töötaksid näiteks vahetustega kuni kella 22ni õhtul.

Ma ei usu siiski, et pangandus täielikult interneti kolib, sest inimestel on reeglina emotsionaalne vajadus aeg-ajalt vaadata, kes see pank selline on. Sama kehtib tegelikult ka paljude muude teenuseosutajate kohta. Pärast saab siis jälle kolm aastat tõdeda, et internetipank on väga hea ja mugav.

Kas teie arvates on sularaha alles ka 2030. aastal?

80-protsendilise tõenäosusega kaob sularaha praktiliselt ära – eks me kõik pinguta selle nimel ja usun, et maksuamet ka pingutab. Mida vähem on sularaha, seda läbipaistvam on majandus ja efektiivsem makseringlus.

Aga on ka 20-protsendiline tõenäosus, et sularaha on siis tänasest rohkem – kõik sõltub majanduse arengust. Kui meil ja Euroopas läheb kõik hästi, siis pigem näen sularahata tulevikku. Kui sularaha roll kasvab, siis võib see toimuda muudel kaalutlustel, protesti märgiks vms.

Mille üle võiks Eesti pangandus olla uhke?

Eesti panganduse puhul on kõige olulisem see, et kriisiaastatel ei pidanud Eesti maksumaksja Eesti pangandust toetama. Kõik muud edusammud nagu näiteks muu maailmaga võrreldes kiirem digitaliseerimine, tulevad alles selle järel ega ole ainulaadsed. Kui vaatame, kui palju pidid Euroopa riikides maksumaksjad panku toetama, siis eriti meie kinnisvarahindade suurt langust arvestades said Eesti pangad kriisis väga hästi hakkama.

Euroopa pangandusliidu kujunemine ja selle mõju Eestis tegutsevatele pankadele

Euroopa Liidu tippkohtumisel 18. oktoobril 2012 jõuti kokkuleppele, et Euroopa Keskpank (EKP) saab euroala pankade järelevalvajaks ning muu hulgas saab ta õiguse sekkuda kõigi euroala pankade tegevusse. Möödunud aasta 13. detsembri esimestel tundidel jõudsid Euroopa rahandusministrid kokkuleppele uue järelevalveorgani tegevuse ulatuse ja ajakava osas, samuti selles, kuidas hakkab uus järelevalvesüsteem mõjutama huvirühmi. Kuigi mõni otsus on veel langetamata, tuleks valitsustel, järelevalveasutustel ja pangandussektoril, aga ka laiemal avalikkusel teatud küsimustele mõelda juba praegu.

Taivo Epner
KPMG Baltics OÜ
partner
tel 6268 700
taivoepner@kpmg.com

Ühtse järelevalvemehhanismi eesmärgid

Ühtse järelevalvemehhanismi (*Single Supervisory Mechanism*) loomisel ja EKP määramisel järelevalveasutuseks on mitu eesmärki. Esiteks võetakse seda kui eeltingimust, mis võimaldaks Euroopa stabiilsusmehhanismil (*European Stability Mechanism*) anda pankadele finantsabi otse, mitte riikide võlakoori suurendamise kaudu, mis omakorda halvendaks nende krediitvõimet turul. Praegu näib, et riikide poolt kohaliku pangandussüsteemi toetuseks antavat finantsabi käsitlevaid varasemaid otsuseid tagasiulatuvalt ei muudeta. See on olnud peateema arutlustel, mille tulemused ei rahulda Iirimaa, Hispaaniat ja Kreekat. Teiseks, võttes arvesse pangandussektori rahvusvahelist olemust, peetakse eri maade järelevalveasutuste vahelist koostööd ja suhtlemist ebarahuldavaks. Kriitikud on juhtinud tähelepanu sellele, et isegi Euroopa Pangandusjärelevalve (*European Banking Authority*) asutamine ei ole andnud piisavat õiguslikku alust, mis võimaldaks tühistada kohalike järelevalveasutuste otsuseid ja parandada kohalike usaldusjärelevalveasutuste tegevust. Kolmandaks, ühtne järelevalve lähtub üldisest hoiakust, mille kohaselt

peavad ELi turuosalistel olema võrdsed konkurentsitingimused.

Ühtse järelevalvemehhanismi loomise ajakava

Kuigi täpne ajakava on veel paika panemata, on õigusraamistiku osas kokkuleppe saavutamise esimeseks tähtajaks määratud 1. jaanuar 2013. EKP alustab järelevalvet süsteemselt oluliste pankade üle 2014. aasta 1. märtsist. Praeguse kokkuleppe kvantitatiivsed tingimused tähendavad tõenäoliselt seda, et nõuete mõju Eesti pankadele hakkab sõltuma panga olulisusest riigi üldises majanduskontekstis.

EKP määruste ulatus ja mõju turuosalistele

EKP võtab üle enamiku järelevalvefunktsioonidest ning vaid väike osa neist jääb sellistele kohalikele järelevalveasutustele nagu Finantsinspeksioon Eestis. EKP keskendub usaldatavust käsitlevatele määruste ja juhiste väljatöötamisele sellistes valdkondades nagu kapitali adekvaatus, likviidsuse juhtimine, äritegevuse piirangud, stressitestid, aruandlus järelevalveasutustele, kohapealne inspekterimine jne. Need on suured muutused turuosaliste jaoks, kes jäävad EKP otsese järelevalve alla ning peavad kohanema uute määruste ja

uue järelevalveorgani käitumisega.

Praeguse plaani kohaselt jäävad EKP järelevalve alla süsteemselt olulised pangad (st pangad, kelle varad ületavad 30 miljardit eurot või moodustavad 20% vastava liikmesriigi SKPst).

Veel ei ole selge, kuidas EKP tegutsemine hakkab erinema kohalike järelevalveasutuste omast. Arvatakse, et hoiak muutub karmimaks ning see avaldab märkimisväärset mõju pankade äritegevusele. Ka on oht, et EKP hakkab „mõõtma kõiki ühe vitsaga“ ja eirab pangasüsteemi kohalikku eripära.

EKP järelevalve meetmeid hakkavad rahastama pangad ise. Kuna EKP hakkab täitma järelevalve ülesandeid, tuleb paika panna seni kohalike järelevalveasutustele makstud ja edaspidi EKPl mineva tasu suurus. On avaldatud arvamust, et EKP järelevalve kujuneb tõenäoliselt kallimaks. Samuti on võimalik, et pangad peavad jätkama ka kohalike järelevalveasutuste tegevuse rahastamist, kellele jäävad teatud funktsioonid riiklike õigusaktide vastuvõtmisel. Muutuste tõttu, mida tuleb teha pankade aruandlussüsteemis, suureneb pankade jaoks tõenäoliselt nii otseselt kui ka kaudselt järelevalvega seotud kulubaas.

Tundlik teema on ka ühise fondi loomine hoiustajate kaitseks ja teise fondi loomine raskustesse sattunud pankade päästmiseks. Arutelu all on muu hulgas see, millal pankadel tuleb teha fondi sissemakseid ning kuidas rahastatakse raskustesse sattunud pankade abistamiseks tehtavaid väljamakseid ja selleks kasutatavaid fondide.

Kõigele muule lisaks pole selge seegi, kuidas hakkab toimuma koostöö kohalike järelevalveasutustega. EKP võib nõuda, et kohalikud järelevalveasutused võtaksid enda kanda osa EKP ülesandeid. Samas võib seda olla keeruline korraldada olukorras, kus pankadel tuleb tegeleda nii EKP kui ka kohalike järelevalveasutustega ning EKPI endal tuleb suhelda kohalike järelevalveasutustega.

EKP on seotud ka uutele turule tulijatele volituste andmisega. Iga uus turule tulija peab tõenäoliselt saama heakskiidu mõlemalt, nii EKPIlt kui ka kohalikult finantsjärelevalvel. Ei ole selge, kas

EKPI on turule sisenemiseks kõrgemad standardid kui need, millest lähtub Eesti finantsjärelevalve, kuid tõenäoliselt on asjaajamine kahe järelevalveorganiga ajamahukam kui ühega. Võib-olla on veelgi olulisem see, et EKPI on õigus tühistada ükskõik millise panga volitused või käivitada tegevus teatud pankade päästmise kavandamiseks. Praeguste plaanide kohaselt võib EKP hakata sekkuma nende pankade järelevalvesse, kelle tegevuses on märke sellest, et nad ei tule oma ülesannetega toime.

Mis puudutab kohalikke seadusi ja järelevalveasutusi, siis praegu arvatakse, et kohalikel järelevalveasutustel lubatakse soovi korral säilitada kohalikud järelevalveseadused, mis omakorda tekitab kaheastmelise järelevalve raamistiku. Ei ole selge, milline on kummagi järelevalvaja lähenemine. Kui peaks juhtuma, et loobutakse finantsjärelevalve usaldatavusnõuetest pankadele ja nende asemel jõustuvad EKP nõuded, siis näitab tulevik, kummad nõuded on rangemad. Nagu eelpool öeldud, isegi kui loobutakse kohalikest usaldatavusnormatiividest, võib kohalik järelevalveasutus jätkata teatud ülesannete täitmist EKP nimel. Kohalike järelevalveasutuste vastutusalasse võivad jääda nii turu kuritarvitamise järelevalve kui ka rahapesu tõkestamise põhimõtted ja järelevalve.

Mõju pankadele, kelle peakontor asub väljaspool euroala

EKP uus roll avaldab otsest mõju väljaspool euroala asuvatele pankadele, kelle allasutused tegutsevad euroalal. EKP saab väga laialdased õigused koguda teavet ja see ei piirdu üksnes euroalaga. Praeguste ettepanekute kohaselt jääb EKPl õigus nõuda teavet ka väljaspool euroala asuvatelt pankadelt, eraisikutelt ja kolmandatelt isikutelt.

Huvitav on märkida, et Euroopa Liidu euroalasse mittekuuluvatel riikidel on soovi korral võimalik järelevalvemehhanismiga vabatahtlikult liituda. Praeguseks on üsna kindel, et Ühendkuningriik selle mehhanismiga ei liitu. Skeemi ebakindluse ja euroala ebastabiilsuse tõttu ei osale selles tõenäoliselt ka Rootsi. Võttes arvesse Rootsi pankade tähtsust Eesti majanduses, avaldavad plaanitavad muutused väga suurt mõju Balti turul tegutsevatele Rootsi pankadele, veelgi

otsemalt aga nende pankade Eesti tütaretevõtetele ja harudele. See, kuidas Rootsi järelevalveasutus hakkab tegema koostööd EKPGA, mõjutab tulevikus ilmselt ka Eestis tegutsevaid panku. Praeguste ettepanekute kohaselt jäävad kõik ELi järelevalveasutusega tekkivad vaidlused Euroopa Pangandusjärelevalve lahendada. Eesti pankade väljaspool Euroopa Liitu asuvad emapangad võivad tõenäoliselt oodata otsesuhteid EKPGA.

Võttes arvesse Rootsi pankade tähtsust Eesti majanduses, avaldavad plaanitavad muutused väga suurt mõju Balti turul tegutsevatele Rootsi pankadele, veelgi otsemalt aga nende pankade Eesti tütaretevõtetele ja harudele.

Kokkuvõtteks

Ühtse järelevalvemehhanismi asutamine kujutab endast järelevalve olulist reformi, mis mõjutab kogu euroala. Kohaliku järelevalveasutuse roll eeldatavasti väheneb, samas jääb aga sellise tõenäoliselt kahetasandilise järelevalve täpne struktuur praegu veel ebaselgeks. Meie pangad peaksid mõistma, et olukord on ebaselge, ja jälgima muutusi. Valmis tuleb olla selleks, et nende kulubaas võib suurened. Uus järelevalvaja toob endaga kindlasti kaasa uue õigus- ja seega ka uue majanduskeskkonna.

Eelmisele „Majanduse Pulsile“ vastajad ei uskunud ehitussektori edusse

KPMG viib tänavu kevadel juba neljandat korda läbi ettevõtlusliidrite uuringu „Majanduse Puls“: Enne uue küsitlusringi algust on paslik vaadata, kui palju langesid 2012. aasta uuringus osalenute arvamused kokku asjade tegeliku käiguga.

Andris Jegers

KPMG Baltics OÜ
partner, juhatuse esimees
tel 6268 700
ajegers@kpmg.com

Eesti majanduskasvuks prognoosis mullu märtsis umbes kaks kolmandikku vastanutest (67%) kuni 2,9%, kuid viimastel andmetel kaldub tegelik majanduskasv üle 3% (näiteks SEB Panga prognoos on 3,1%), mida nägi ette enam kui veerand vastanutest (27%). Tasub meenutada, et küsitluse ajal prognoosis Euroopa Komisjon Eesti SKP kasvuks 1,2%.

Küsisime, milline majandussektor panustab kõige rohkem majanduskasvu. Vastanutest 52% eelistas tööstust, 19% energeetikat ning 9% transporti ja logistikat. Samas ehitussektori panusesse uskus vaid 4% vastanutest. Statistikaameti andmetel oli läinud sügiseks juba neljandat kvartalit järjest kõige enam majanduskasvu panustanud nimelt ehitus, mille kasvu vedasid hoonete remondi- ja rekonstrueerimistööd ning taristuobjektide ehitus.

Tööturu osas oli enamik vastajatest ettevaatlikud – 57% ei kavandanud töötajate arvu osas märkimisväärseid muutusi ning 34% plaanis inimesi juurde

võtta. Vaadates statistikaameti andmeid, mille kohaselt kasvas mullu kolmandas kvartalis aastaarvestuses hõivatute arv 627 800 inimeselt 634 400-le, võib täheldada väikest tegeliku hõive kasvu.

„Majanduse Pulsile“ vastanutest ei kavandanud 2012. aastaks palgatõusu 42% vastanutest, kuid 57% arvas siiski, et palk mõnevõrra kasvab. Statistikaameti andmetel oli brutokuupalk mullu kolmandas kvartalis 855 eurot, mis aastakasvuks tegi 5,7% ning 5–7% palgakasv iseloomustas kõiki aasta kvartaleid. „Majanduse Pulsis“ palgatõusu kavandanutest märkiski enamik ehk 58%, et oodata on 5% palgakasvu.

Üks küsimus puudutas kohalike ettevõtjate investeerimisplaane välismaal ning siin olid kolm eelistust Läti, Leedu ja Skandinaavia. 2012. aasta septembri seisuga oli otseinvesteeringutena kõige rohkem Eesti kapitali paigutatud Leetu ja Läti, vastavalt 852 ja 732 miljonit eurot; aasta jooksul need investeeringud ka kasvasid.

Tehingute turu ülevaade ja ennustus

Statistika Eestis tehtud tehingutest on suhteliselt fragmenteeritud, paljude tehingute toimumise või tingimuste kohta puudub informatsioon, mistõttu on kvantitatiivse analüüsi tegemine selle valdkonna kohta keeruline. Võib küll välja tuua mõningaid suuremaid möödunud aasta tehinguid, nagu näiteks soojaettevõtete Tallinna Küte ja Eraküte müük Dalkia poolt Kristjan Rahule, Veolia Keskkonnateenuste ost Alexela Energia poolt jne, kuid üldistavaid kokkuvõtteid ja ennustusi saab pigem teha tuginedes isiklikele kogemustele ja tähelepanekutele, vestlustele investoritega ja teiste nõustajatega.

Virgo Süsi

KPMG Baltics OÜ
tehingute nõustamise valdkonna juht
tel 6268 704
vsusi@kpmg.com

Peamised mõtted ja märksõnad, mis iseloomustavad lõppenud 2012. aastat ning alanud 2013. aastat, võiksid olla järgmised:

- Tundub, et tehingute turg 2012. aastal oli elavam kui kriisi madalpunktis 2009–2010, kuid kaugel viimasest tehingute kõrghetkest perioodil 2006–2008.
- Jätkuvalt on tehingu toimumise peamiseks takistuseks ostja ja müüja erinev nägemus väärtusest, kuigi tundub, et nägemused on hakanud rohkem ühtlustuma.
- Eesti investorite liikumine Läti ja Leedu suunal on jätkuvalt tagasihoidlik. Pigem on märgata mõningat huvi Lätist ja Leedust Eestisse investeerimise vastu.
- Skandinaavia investorid (ajalooliselt peamised välisinvestorid Eestis) on kriisi jooksul keskendunud pigem koduturule,

kuna seda on peetud Euroopas üheks kõige riskivabamaks piirkonnaks. Baltikum on olnud juba paar aastat vähemalt keskmiste ja suuremate tehingute osas radarilt väljas, ehkki on toimunud väiksemaid investeringuid ning tootmise, tugifunktsioonide vms kolimist Baltikumi.

- On märgata globaalsete fondide huvi Eesti suuremate ettevõtete vastu.
- Turuosalisel on 2013. aasta suhtes pigem neutraalselt meelestatud – suuri muutusi võrreldes lõppenud aastaga ei oodata.

Omalt poolt jääb vaid avaldada usku ja lootust, et aeglane, kuid pidev tehingute turu elavnemine jätkub ka 2013. aastal. Eeldusel, et globaalselt ei toimu mingeid uusi suuremaid negatiivseid sündmusi, mis ebakindlust suurendaksid, võiks see olla küllaltki realistlik stsenaarium.

Uudiseid vastutustundliku ettevõtluse rindelt

Möödunud aasta detsembris koostas MTÜ Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum Eestis juba viiendat korda vastutustundliku ettevõtluse indeksi; vastutustundliku ettevõtluse märgiseid jagati aga kolmandat korda. Indeksi eesmärk on aidata ettevõtetel analüüsida oma tegevuse majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju ning nendest aspektidest lähtudes oma tegevust jätkusuutlikult arendada.

Indrek Alliksaar
KPMG Baltics OÜ
direktor, vandeaudiitor
tel 6268 731
ialliksaar@kpmg.com

Maarja-Eeva Mändmets
KPMG Baltics OÜ
ärinõustaja
tel 6676 808
mmandmets@kpmg.com

Ühtlasi on indeksi ja vastutustundliku ettevõtluse märgise eesmärk teavitada avalikkust ettevõtete suhtumisest vastutustundlikku mõtteviisi. KPMG oli indeksi auditeerija ning see andis meile hea võimaluse tutvustada mitme Eesti ettevõtte jätkusuutliku arenguga seotud rõõmude ja muredega. Järgnevalt esitame lühikokkuvõtte sellest, mis Eestis vastutustundliku ettevõtluse maastikul toimumas ja mida tasuks selle teema vastu huvi tundvatel ettevõtjatel silmas pidada.

2012. aastal oli näha sisulisemat lähenemist vastutustundlikkusele. Ettevõtted on oma tegevustes senisest läbimõeldumad ja järjepidevamad ning keskendutakse rohkem vastutustundlikkuse sidumisele

ettevõtte põhitegevusvaldkonna ja strateegiaga. Läbimõeldus võimaldab ettevõtetel oma spetsiifilisi teadmisi, oskusi ja võimalusi parimal viisil ära kasutada ning anda ühiskonnale suuremat lisandväärtust. Järjepidevus vastutustundlikkuses ja püüd selle sidumiseks strateegiaga näitavad, et vastutustundlikkus pole vaid osa turunduskampaaniast, vaid on muutumas äriilosofia kandvaks talaks ning osaks ettevõtte olemusest.

Teise arengusuunana tahaks esile tuua ka kodumaiste ettevõtete üha arenevat arusaama vastutustundlikkuse vajalikkusest. Eesti ettevõtete äriilosofiat on tugevalt mõjutanud Skandinaavia ema- ja sõsarettevõtete vastutustundliku ettevõtlusega seotud

nõuanded, aga ka omavaheline kogemuste ja heade tavade jagamine. Kõige olulisemaks teguriks vastutustundliku ettevõtlusega seonduvate teadmiste levimisel pidasid ettevõtete esindajad juhtkonna toetust ja huvi. Audit näitas, et nendes ettevõtetes, kus on olemas juhtkonna toetus, on lähenemine vastutustundlikkusele strateegilisem ning vastutustundlikkuse olulisus on ka töötajatele paremini mõistetav. Seetõttu peaks juhtkonna toetuse saavutamine olema põhiülesandeks nendele ettevõtetele, kus vastutustundlikkuse arendamine on hetkel ainult kommunikatsioonijuhi ülesanne.

Ettevõtete peamiseks murekohaks oli mõõdikute seadmine väljaspool

keskkonnamõjude hindamist. Ökoloogilist jalajälge mõõdavad ühel või teisel moel paljud ettevõtted, kuid äritegevusega seotud mõõdikute seadmine valmistab raskusi. Erinevaid mõõdikuid aitavad seada nii aruandlusstandardid (nt Global Reporting Initiative, AccountAbility 1000), indeksid (nt Dow Jonesi jätkusuutlikkuse indeks) kui ka sertifikaadid (SA8000, ISO26000), kuid sageli on need mõõdikud sobilikud pigem operatiivtasandi tegevuse kui strateegiliste eesmärkide saavutamise hindamiseks. Valede mõõdikute kasutamise või valede muutujate mõõtmise tõttu saadud ebatäpse või kasutu info põhjal on valed otsused ja järeldused aga kerged tulema. Selleks et määrata vastutustundlikkusest saadavat kasu, tuleks rakendada ettevõtte spetsiifikaga haakuvaid finantsilisi ja mitte-finantsilisi mõõdikuid. Õigete mõõdikute põhjal koostatud vastutustundlikkuse aruanne on aga juhatusele kasulik töövahend paremate otsuste tegemiseks.

Vastutustundlikkusest saadavast kasust rääkides rõhutasid ettevõtete esindajad enim usalduse kasvu siht- ja sidusrühmade silmis. Vastutustundlik mõtteviis annab ettevõttele nn tegevusloa kogukonnas, aga väljendub ka otseselt suurenenud majanduslikus kasus. Nii toodi esile vastutustundlikkusega kaasnevat head mainet, hinnatud tööandjaks olemist, kulude kokkuhoidu, uute tulude teenimist, häid suhteid siht- ja sidusrühmadega ning riskide maandamist, mis annab ettevõttele pikas perspektiivis turul konkurentsieelise.

Järjepidevus vastutustundlikkuses ja püüd selle sidumiseks strateegiaga näitavad, et vastutustundlikkus pole vaid osa turunduskampaaniast, vaid on muutumas ärifilosoofia kandvaks talaks ning osaks ettevõtte olemusest.

Mis üldse ettevõtteid vastutustundlikkusele ajendab? Ettevõtteid motiveerib nende tegevuse tajutav mõju inimestele ja keskkonnale ning teadmine, et ettevõtte ja ühiskonna areng käivad käsikäes. Samuti on aja jooksul suurenenud vastutustundlikkusele suunav surve nii klientide, töötajate, koostööpartnerite kui ka konkurentide poolt. Näiteks Skandinaavias on ettevõtete vastutustundlikkus üheks laenuusaamise eelduseks. Seejuures ei suru pangad vastutustundlikku mõtteviisi arendamist peale kindlasti vaid altruistlikest kaalutlustest lähtuvalt, vaid tulenevalt ka enda riskide maandamise vajadusest – on ilmne, et vastutustundliku ja jätkusuutliku arengufookusega ettevõtte riskitase on laenuandja silmis

madalam kui lühiajalisele kasule ja tänasele päevale keskendunud ettevõtte riskitase.

Ettevõtete motivatsioon vastutustundlikkuseks võib olla erinev, kuid selleks, et see tipneks maksimaalse kasuga ühiskonnale ja ka ettevõttele, tuleb olla oma tegevustes järjepidev ja läbimõeldud ning juurutada vastutustundlikku mõtlemist juhtkonna tasandil. Et juhtkond saaks teha õigeid otsuseid, on omakorda vaja õigeid mõõdikuid ja tegevuse tulemusi peegeldavaid aruandeid. Ülevaatlik aruanne on ühelt poolt hea töövahend juhtkonnale ja teiselt poolt kuller kogukonna ja koostööpartnerite informeerimiseks. Usume, et asjakohaste vastutustundlikkuse mõõdikute määramine ja nende muutumise jälgimine on teema, mis võiks paljusid ettevõtteid tulevikus kiiremale arengule tõugata.

Vastutustundlik mõtteviis annab ettevõttele nn tegevusloa kogukonnas, aga väljendub ka otseselt suurenenud majanduslikus kasus.

Marko Siller

MTÜ Vastutustundliku Ettevõtluse
Foorumi tegevjuht

Vaadates 2012. aasta vastutustundliku ettevõtluse indeksi tulemusi võrdluses kõigi viie aasta jooksul toimunud indeksite tulemustega, on näha, kuidas vastutustundliku ettevõtluse teema on saanud väga paljudes ettevõtetes varasemast sisulisema tähenduse – sh rohkem on väliste sidusgruppide ja töötajate kaasamist ning ka koolitamist vastutustundlikkuse teemadel.

Kuni aga teema ei muutu ettevõtete tippjuhtide seas loomulikuks juhtimisvaldkonnaks ning arusaam jääb puudulikuks, ei ole suuremat arenguhüpet kogu meie ettevõtlusmaastiku kontekstis loota.

Vaikselt, aga kindlalt tuleb juurde ettevõtteid, kes otsivad tõesti võimalusi, kuidas vastutustundlikkust aina rohkem

siduda ettevõtte tegevusvaldkonnaga. Seostamata heategevuse osatähtsus küll väheneb, ent ettevõtete kogukonnale suunatud tegevustes on endiselt pikk tee selleni, et saaksime seda strateegiliseks ja kogukonnale pikas perspektiivis kasulikuks pidada.

Meie ettevõtete kõige suurem mahajäämus võrreldes muu maailmaga on jätkuvalt vastutustundlikkuse ja jätkusuutlikkuse teemaline kommunikatsioon ja aruandlus. Majandustulemustest laiemaid näitajaid mõõdavad ja kajastavad vähesed ettevõtted. Eraldi vastutustundlikkuse või jätkusuutlikkuse aruannet koostavad vaid üksikud. Küll aga teevad mitmed suure mõjuga ettevõtted selgeid samme aruande koostamiseks.

Maris Ojamuru

Swedbanki jätkusuutliku ettevõtluse ja koostöösuhete juht

Swedbank on Eestis olulise turuosaga ning seetõttu ka suuremat mõju ja vastutust omav ettevõtte. Tajume võimalust ja samas kohustust võtta aktiivsem roll valdkondades, kus saame ühiskonda enam mõjutada, olgu see siis inimeste finantskirjaoskuse ja ettevõtlikkuse edendamine või laiapõhjalise majandusarengu toetamine.

Finantskriis, inimeste ebakindluse suurenemine ja ühiskonna kõrgeenenud ootused pankade tegutsemisviisile on tõstnud ühiskondliku osaluse ja vastutustunde küsimused meie igapäevasteks teemadeks ja sellest tulenevalt on muutnud panga vastutustundliku ettevõtluse alased tegevused süsteemsemaks.

2012. aastal kinnitasime panga ühiskondliku osaluse strateegia, mis loodi lähtuvalt panga tugevustest – tegevusalast, Eesti ühiskonna arenguvajadustest ja klientide-partnerite ootustest pangale. Sellest tulenevalt jätkame senisest veelgi tõhusamalt oma ühiskondlike fookusvaldkondade integreerimist igapäevasesse äritegevusse. Samuti jätkame nii erakliendi kui ka ettevõtete finantseerimisel vastutustundliku laenamise põhimõtteid. Ettevõtete finantseerimisel oleme ligi 80% ulatuses sisse viinud ka jätkusuutlikkuse küsimused – mis annab meile võimaluse koos kliendiga läbi arutada lisaks majanduslikele indikaatoritele ka sotsiaal- ja keskkonnaaspektid.

Jurist – ettevõtte baromeeter

Juriidilise osakonna juhataja, peajurist, õigusdirektor, õigusnõunik või lihtsalt majasisene jurist – heal lapsel mitu nime. Olgu nimetusega, kuidas on, aga päris paljudes Eesti ettevõtetes on selline ametikoht olemas või on oma juristi palkamist vähemalt tõsiselt kaalutud.

Karen Root

KPMG Baltics OÜ
õigusnõustaja
tel 6268 761
kroot@kpmg.com

Ärimudelid muutuvad üha keerukamaks nii sisu kui ka geograafilise haarde mõttes. Samal ajal tuleb ettevõtjatel arvestada lugematu hulga pidevalt muutuvate ja uuenevate õigusaktide nõuetega nii kohalikul, Euroopa kui ka globaalsel tasandil ning seda mitte üksnes n-ö omal alal. Näiteks kehtib Riigi Teataja andmetel Eestis praegu ligi 400 seadust, Euroopa Liidu kehtivaid õigusakte on aga suurusjärgus 20 000. Lisaks võib kolmandate riikide õigusaktidel olla piiriülene mõju Eesti ettevõtjatele, kui mõelda näiteks kas või Sarbannes-Oxley akti või FATCA peale. Lisaks õigusaktidele tuleks kursis olla ka Riigikohtu ja Euroopa Kohtu lahenditega, samuti kõikvõimalike (muu hulgas riiklike järelevalvete) juhiste ja teatistega. Võib ainult ette kujutada, mida kõike veel

tulevik toob. Õiguslikus mõttes on suuremateks murekohtadeks kindlasti pilvetehnoloogia ning sealjuures erinevate sotsiaalvõrgustike laialdane kasutamine. Mõlemaga seostub otseselt terve hulk õigusküsimusi: kohaldatav õigus, andmekaitse, tarbijakaitse, töötajate õigused jne. Näiteks andmekaitseküsimustele on Euroopa Komisjon juba reageerinud, olles välja töötanud isikuandmete kaitse üldmääruse ettepaneku, mille rikkumisel võivad ettevõtjat oodata kuni miljonieurosed trahvid.

2012. aasta suvel korraldas KPMG globaalse küsitluse suurfirmade seas, et selgitada välja, milline on ettevõtete majasiseste õigusnõustajate (*general counsel*) roll praeguses muutuvas ärikliimas ja mil määral saavad ja tahavad juristid kaasa rääkida ettevõtete strateegiliste otsuste tegemisel¹. Uuringu põhivaldkonnad olid järgmised: suhted tegevjuhtkonnaga, üha paisuva regulatsioonide hulgaga seonduvad väljakutsed ja riskid, vaidluste lahendamine ning õigusosakonna struktuuri ja eelarvega seotud küsimused.

Juristist äriotsuste tegijaks?

Uuringu tulemused näitasid, et valdav osa ettevõtete juristidest on kindlalt seda meelt, et juristi kaasamine oluliste äriotsuste tegemise protsessi juba selle algstaadiumis aitaks oluliselt vähendada seaduste mittetundmisest ja -täitmisest

tulenevaid riske ning aidata vältida võimalikke vaidlusi. Kuigi selle põhjal võiks eeldada, et tänaseks päevaks on juristidel juhtkonnas juba kindel koht, ei ole see praktikas siiski realiseerunud. Tegevjuhtkonna liikmeteks olid juristid vaid 30%-40% küsitletud ettevõtetest. Sealjuures Lääne-Euroopas ja USAs olid need näitajad oluliselt kõrgemad kui näiteks Ida-Euroopa ettevõtete hulgas, kus juristidel on jätkuvalt pigem traditsioonilised ülesanded, nagu ettevõtte esindamine kohtus, lepingute koostamine jms. Mida oodatakse äriliselt mõtlevalt juristilt? Ootuspäraselt on nendeks omadusteks võime ette näha võimalikke riske ja pakkuda neile äriliselt asjakohaseid lahendusi, olla põhjalikult kursis oma ettevõtte äri kõikide aspektidega, orienteeruda numbrites ja väljenduda lihtsalt ja selgelt, jättes kõrvale keerulised juriidilised konstruktsioonid ja keelekasutuse. Nagu KPMG riskinõustaja Deepankar Sanwalka tabavalt kirjeldab: „Õiguslikust vaatevinklist võib olla, et mõne riski maandamise parim lahendus on panna ettevõtte lihtsalt kinni, aga see ei ole parim äriline lahendus.“

Õiguslike regulatsioonide ohtlik maastik

Juristide tegevjuhtkonda kaasamise poolt räägib kindlasti pidevalt muutuv õiguskeskkond. Kõige murettekitavamateks õigusvaldkondadeks lähima viie aasta perspektiivis pidasid küsitlusele vastanud konkurentsioigust, tarbijakaitset ja korruptsioonivastaseid

¹ Beyond the Law. KPMG's global study of how General Counsel are turning risk to advantage.

norme (viimaseid nimetati eelkõige Ladina-Ameerika, Lähis-Ida ja Aafrika ettevõtete puhul). Peaaegu sama palju mainiti andmekaitset ning finantsala ja -teenuseid puudutavaid regulatsioone. Ettevõtte riskide maandamise peamiste vahenditena tõid juristid eelkõige välja vajaduse juriidilist meeskonda pidevalt uute ja väljatöötamisel olevate õigusaktide osas koolitada, küsida ekspertidelt nõu uute tehnoloogiate mõjude kohta ettevõttele ning korraldada nõuetele vastavuse protsesside rakendamine. Mõnevõrra üllatav oli, et ettevõtte riskide varajast hindamist ja neile proaktiivset reageerimist mainis kolme prioriteetse tegevuse hulgas vähem kui kolmandik vastanutest.

Vaidlused – läbi või ümber

Mõned asjad naljalt ei muutu. Uuring näitas, et juristide traditsiooniline leib – õigusvaidlused – hõlmavad jätkuvalt suure osa juristide ajast ja energiast. Ometi on juristid esimesena valmis

mõõnma, et kõik alternatiivid pikkadele ja kulukatele kohtuvaidlustele on enam kui teretulnud. Ühe võimaliku alternatiivina mainiti lepitusmenetlust, arusaadavalt veel paremaks tunnistati vaidluste lahendamine läbirääkimiste käigus. Kriitilised momendid vaidluste sõbralikul lahendamisel ja seeläbi ärisuhete kaitsmisel on juristide sõnul nende ennetamine, või juhul, kui vaidlus on siiski vältimatu, siis juristi kaasamine võimalikult varases etapis.

Juriidilise meeskonna tulevik

Uuringus osalenud juristid olid ühte meelt, et surve õigusosakonna eelarvele ja kulude kokkuhoiule on jätkuv trend, samal ajal kui töö maht ja keerukus eeldaks just vastupidist. See mõjutab omakorda efektiivset tegutsemist: ettevõtte õigusnõustaja peab kulutama aega ja eelarvet rutiinseks tööks ega saa keskenduda õiguslike riskide paremaks haldamiseks vajalike süsteemide väljatöötamisele. Osa küsitlud ettevõtjatest on

lahendusena näinud vähem keeruka töö siirmist ettevõtteväliste juristidele, et vabastada ettevõtet ja selle äri hästi tundvatele majasisestele juristidele rohkem aega ettevõtte seisukohast kõige olulisemate juriidiliste küsimuste lahendamiseks.

Ettevõtte ja äri hea tundmine on uuringu kohaselt lausa hädavajalik. Juristid ei pea moodustama omaette suletud gruppi, vaid peavad ettevõtte igapäevase tegevusega igati kursis olema. Osa küsitluteist leidis näiteks, et äri põhjaliku tundmaõppimise nimel peaksid juristid periooditi töötama ettevõtte erinevates osakondades, kuna ainult nii on võimalik päriselt aru saada, mis ettevõttes n-ö rohujuure tasandil toimub ja millised probleemid võivad tekkida. Väga oluline oli vastanute arvates ka see, et juristid peavad hakkama paremini orienteeruma finantsandmetes. Tsiteerides üht vastanutest: „Numbrid on äri keel ja juristid peavad seda mõistma.“

Nutitelefonid ja ettevõtte infoturve

On ennustatud, et 2013. aasta jooksul ületab üle maailma kasutusel olevate nutitelefonide arv laua- ja sülearvutite arvu. KPMG poolt läbi viidud rahvusvahelise uuringu tulemusel selgus, et vaevu kaks ja pool aastat pärast esimese Apple iPad'i turuletulekut kasutab või plaanib lähiajal soetada tahvelarvuti enam kui veerand ja nutitelefonid rohkem kui pool 9000st küsitletud tarbijast.

Teet Raidma

KPMG Baltics OÜ
IT nõustamisteenuste juht
tel 6676 814
traidma@kpmg.com

Kahjuks on seni liialt vähe tähelepanu pööratud selle trendiga kaasnevatele infoturberiskidele. Mobiilsed seadmed (nutitelefonid, tahvelarvutid) on võimsuse ja funktsionaalsuse poolest igati võrreldavad sülearvutitega. Sarnased on ka nende kasutamisega kaasnevad infoturberiskid. Andmeside kasutamine avalikus WiFi võrgus, ebausaldusväärsetest allikatest pärineva tarkvara installeerimine, sotsiaalmeedia ja interneti laiaulatuslik tarbimine ning seadme mobiilsus on vaid mõned näited, mis teevad mobiilse seadme pahatahtlike rünnete poolt kergesti haavatavaks. Norton'i 2012. aastal avaldatud Cybercrime'i uuringu põhjal sisaldab aga ainult 13% regulaarselt internetti kasutavatest mobiiltelefonidest lisatarkvara, mis

võimaldab telefonis olevaid andmeid telefoni kadumise korral kustutada. Ainult 15% kasutajatest kasutab oma telefonis viirusetõrjeprogrammi. Kuigi pahavara eksisteerib kõikidele mobiilsetele platvormidele (iOS, Android, Symbian, Windows Mobile), kasvab infoturbespetsialistide hinnangul praegu hüppeliselt Androidi seadmete vastu suunatud rünnete hulk.

Mobiilse seadmega seotud suurim infoturberisk tuleneb siiski seadme väiksusest ja atraktiivsusest taskuvaraste sihtmärgiks saada. Statistika põhjal on seadme kaotamine või vargus üsna tõenäoline sündmus ja selle riskiga peaks iga telefonikasutaja arvestama. Telefonis olevad e-kirjad, kontaktid, saadetud ja vastuvõetud sõnumid ning kalendrikirjed võivad pakkuda andmevargale olulist informatsiooni, mida ta saab kas ise ära kasutada (nt identiteedivargus) või huvitatud osapoolle edasi müüa. Kuna mobiiltelefone vahetatakse ettevõtetes välja tihedamini kui arvuteid, on oluline ka see, mida võetakse ette vana telefoniga. Telefoni tehaseseadete taastamine ei pruugi kustutada telefonist kõiki jälgi eelnevalt kasutatud programmide ja sinna salvestatud andmetest.

Paljud telefonis olevad programmid omavad tegelikult palju suuremaid tehnilisi õigusi, kui neil toimimiseks vaja läheb. Äärmiselt küsitav on see, kas mobiilimäng peaks kasutama telefoni asukohaandmeid või kas tal peab olema juurdepääs telefoninumbrile

logile. Tavakasutaja ei oska kõikidele nüanssidele tähelepanu pöörata. Ka hulk Eesti telefonikasutajaid sattus pettuse ohvriks, kui laadis ametlikust kanalist alla populaarse telefonimängu „Angry Birds“ pahatahtlikult modifitseeritud kloonid „Angry Birds FREE“, kuhu oli juurde lisatud omadus lugeda SIM-kaardilt kasutaja riigi kood ja korraldus saata teatud teenusnumbrile tasuline SMS. Kui selline pettus on tagantjärele tuvastatav, siis andmete kogumisele orienteeritud pahavara olemasolu oma telefonis on juba tunduvalt keerulisem avastada.

Telefonis olevad e-kirjad, kontaktid, saadetud ja vastuvõetud sõnumid ning kalendrikirjed võivad pakkuda andmevargale olulist informatsiooni, mida ta saab kas ise ära kasutada (nt identiteedivargus) või huvitatud osapoolle edasi müüa.

Erinevalt arvutisüsteemidest, mille turvalisust on edasi arendatud ja tõhustatud praeguseks juba palju aastaid, on mobiilsete seadmete olemuslikult nõrgad infoturbe mehhanismid keerulised hallata ja nende kasutamist on raske kontrollida.

Tavapärane on olukord, kus töötajatel lubatakse mobiilse seadmega vabalt kasutada ettevõttesiseid võrguressursse. Kõige levinum on tööalase e-posti ja kalendri kasutamine. Järjest enam võetakse kasutusele mobiilsetele seadmetele mõeldud äritarkvara. Näitena võib tuua müügimehe „äpi“, mis kasutab näiteks ettevõtte kliendibaasi ja tooteandmeid müügitegevuseks, või juhi mobiilse tööriista, mis võtab andmelaost finantsandmeid tahvelarvutis graafikute ja operatiivsete raportite vaatamiseks. Võtmeküsimuseks mobiilsete seadmete infoturbes ongi leida tasakaal selle vahel, mida kasutaja tahab ja mida ettevõtte tegelikult vajaks.

Paljudes ettevõtetes on töötajatel lubatud kasutada tööalaseks otstarbeks oma isiklikku mobiiltelefoni, ettevõtte tasub vaid telefoni kasutamisega seotud kulud. Sellist kasutusmudelit on hakatud kutsuma lühendiga BYOD (*Bring Your Own Device*). International Data Corporationi andmetel on selliste mobiiltelefoni kasutatavate töötajate hulk hinnanguliselt 40% ja tulevikus peaks see näitaja veelgi kasvama. BYOD kätkeb endas mitmeid riske. Töötajad on leidnud nutitelefonid näol vahendi, millega ületada tööarvutile kehtestatud

tehnilisi piiranguid. Sõltuvalt kehtestatud infoturbe reeglitest võivad need olla kas sotsiaalmeedia kasutamine tööajal (Facebook, Twitter jne) või personaalsed pilveteenused. Kui seade ei kuulu ettevõttele, on veelgi raskendatud nende tsentraalne haldus. Raske on tõmmata piiri personaalsete ja tööalaste andmete vahel. Isegi kui ettevõtte on kehtestanud kohustuse kasutada isiklikus telefonis teatud kindlat turvatarkvara, on isiklikus omandis olevas seadmes piirangute kehtestamine ja kõigi andmete kasutamise jälgimine juriidiliselt küsitav. Lisaks on olemas oht, et seadme kaotamise korral võib ettevõtte kustutada koos ettevõtte andmetega ka töötaja personaalsed andmed.

Kuigi mobiilsete seadmetega kaasnevaid ohtusid ei ole paljudes ettevõtetes veel piisavalt teadvustatud, sunnib nutiseadmete järjest laiem levik, kasvav võimekus ning töötajate üha suurenevad nõudmised ettevõtteid oma infoturbe kontseptsiooni üle vaatama. Ettevõtte peab otsustama, kas üldse lubada mobiiltelefonides tööalase informatsiooni kasutamine. Kui see on ärioluliselt põhjendatud, siis tuleb määratleda, milliseid andmeid, milliste seadmetega ja mis ulatuses mobiilsetes seadmes kasutada tohib. Loodav reeglistik ei tohiks jääda ainult paberile, mobiilse turbe strateegia tuleks ka ellu rakendada. Kõige tähtsam on tõsta töötajate teadlikkust mobiilsete seadmetega seotud riskidest ja neid selles osas koolitada. Kasutajatele tuleb selgitada, miks sellised reeglid on vajalikud, ning millised on tema kohustused ja vastutus.

Praktikas kohtame tihti olukorda, kus ettevõtte või kasutaja ei rakenda üldse või rakendab infoturbe meetmeid ebapiisavalt. Iga nutitelefonid kasutaja peaks kaaluma telefonis järgmiste infoturbe meetmete kasutamist:

Takistamaks juurdepääsu nutitelefonis paiknevatele andmetele, tuleks telefonile seada ekraanilukkk. Ekraanilukuna toimib parool või kood, mida sisestamata ei saa telefoni kasutada. Mitte segi ajada seda SIM-kaardi PIN-koodiga, mille traditsioonilisest 0000 või 1234 algseadistusest ära muutmise võib takistada mobiiliarve kasvatamist, kuid ei aita kuigivõrd kaitsta telefoni sees olevaid andmeid.

Uuematel nutitelefonidel on võimalik telefoni mälu, mälukaart või siis mõlemad ära krüpteerida. See kaitseb andmeid juhtudel, kui üritatakse mälukaarti lugeda teisest telefonist või tahetakse ekraaniluku kaitset mööda minna (paraku on see vastavate teadmiste olemasolul üsna kergesti saavutatav).

Seadme lukustamine kaugligipääsu teel (*remote lock*), seadme andmete kustutamine (*wipe*), seadme asukoha määramine positsioneerimise abil ja perioodiline andmetest varukoopia tegemine on meetmed, millest on abi juhul, kui seade ära kaob või ära varastatakse. Tähelepanu: need funktsionaalsused tuleb seadistada siis, kui telefon on veel alles!

Finantstehingute maks väikeses ringis ei täida eesmärki

Finantstehingute maksu temaatika kogub Euroopas tuure. 22. jaanuaril 2013 leppis seltskond Euroopa Liidu rahandusministreid kokku, et ELi 10 liikmesriiki võivad finantstehingute maksu kehtestada. Lisaks Eestile Saksamaa, Itaalia, Hispaania, Austria, Portugal, Belgia, Kreeka, Slovakkia ja Sloveenia. Prantsusmaal kehtib finantstehingute maks juba 1. augustist 2012. Finantstehingute maksu vastu on eelkõige Suurbritannia, kuid ka Rootsi, Luksemburg, Tšehhi ja Malta.

Joel Zernask

KPMG Baltics OÜ
maksu- ja õigusnõustamise teenuste
juht
tel 6268 791
jzernask@kpmg.com

28. septembril 2011 avaldas Euroopa Komisjon direktiivi eelnõu, milles tehti ettepanek Euroopa Liidus kehtestada finantstehingute maks (*financial transactions tax, FTT*), mis pidi algselt jõustuma kogu ELis 1. jaanuarist 2014. Selle maksu idee on väga väikese määraga maksustada väga paljusid finantstehinguid, nt finantsinstrumentide ostu-müügitehinguid ja derivatiivide lepinguid. Maksukohustuslased oleksid üldiselt pangad jt finantsinstitutsioonid, kuid direktiivi üldsõnalisuse tõttu ilmselt ka kontsernide valdus- (*holding*) ja finantseerimisettevõtted (*treasury*).

Direktiiv sätestab ka minimaalsed maksumäärad, mis traditsiooniliste finantstehingute (nt väärtapaberite ost-müük) puhul on 0,1% tehinguväärtusest ja derivatiivilepingute puhul 0,01% derivatiivi tinglikust väärtusest (*notional amount*). Euroopa Komisjoni algsel hinnangul pidanuks Euroopa Liidus kõnealust maksu laekuma kokku umbes 57 miljardit, hilisematel hinnangutel aga 16–43 miljardit eurot aastas. Tänapäevaks on aga selge, et Suurbritannia, Rootsi jt selge vastuseisu tõttu maks ilmselt kogu ELis ei jõustu ning seetõttu arutatakse praegu, kuidas plaaniga edasi minna piiratud ringis, st vähemalt 9 liikmesriigi vahel n-ö „süvendatud koostöö” vormis.

Mõeldes finantstehingute maksu mõjule, tuleb rääkida mõnest tänaseni lahendamata põhimõttelisest probleemist.

- Esiteks ei ole mingit garantiid, et maksust laekuvaid tulusid kasutatakse reservina uppikukkuvate pankade päästmiseks ning kui kasutataksegi, siis kas kümnekonnast liikmesriigist on võimalik koguda selleks vajaduseks piisavat reservi. Maksutulu laekub põhimõtteliselt otse ELi eelarvesse. Seega on kontrollivõimalus maksu kasutamise üle väga piiratud.
- Teiseks on põhimõtteline probleem topeltmaksustamise vältimisega. See tähendab, et pangandusgruppide sisestel tehingutel rakendub maks igale tehingule ning ei ole järgneval tasandil mahaarvatav. See võib muuta finantssektori senist äritegevust ning

oluliselt vähendada tehingute arvu.

- Kolmandaks, maksu rakendamine piiratud arvus liikmesriikides paneb nende liikmesriikide finantsasutused mõnevõrra kehvemasse seisu kui maksu mitterakendavate riikide omad.
- Neljandaks, iga uue maksu juurutamine on nii riigile kui ka ettevõtjatele väga kallis, st maksust saadav (ühiskondlik) kasu peab üles kaaluma selle sisseseadmise ja ülalpidamise kulukuse.

Eesti huvi maksu kehtestamisel võib seostada võimalusega, et ELi eelarvesse makstavast FTT summast suuremas ulatuses vähendatakse Eesti poolt makstavat ELi liikmetasu. Sellisel juhul oleks FTT näol kaudselt tegemist finantssektori toetusega Eesti riigikassasse. Samas ei ole põhjust arvata, et finantssektor maksu enda kanda võtaks, kuna igasugune maksukulu jõuab reeglina lõpptarbijani. Eesti Pangaliidu vastuseis maksule on ootuspärane, kuid on tõsi, et selle juurutamine Eestis, kus niigi väikest finantssektorit juhivad konservatiivsed Rootsi pangad, ei ole finantssektorist tulenevate riskide maandamine sektori täiendava piiramise kaudu uue maksu abil vajalik. Kui uue maksu idee globaalselt või isegi ELi-üleselt on arusaadav ja otstarbekas, siis pelga käputäie liikmesriikide aktsioonina kipub maksu eesmärk hägustuma ning negatiivsed küljed positiivseid üles kaaluma.

Leevendus kindlustusseltsidele või viimane aeg tegutseda?

2009. aastal sai Euroopa Parlamendi heakskiidu kindlustusturgu reguleerivate õigusnormide kogum Solventsus II (Solvency II), mille ülevõtmistähtaeg liikmesriikidele on 1. jaanuar 2014. Tänapäev on selge, et kavandatud Solventsus II režiimi täielik rakendamine lükkub edasi 2015. aastasse. Turuosalisel prognoosivad, et realistlik tähtaeg on 2016 või isegi hiljem. Vahepealsel perioodil on EIOPA ehk Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve (European Insurance and Occupational Pensions Authority) koostamas suuniseid Solventsus II osaliseks rakendamiseks.

Karin Rätsep

KPMG Baltics OÜ
nõustamisteenuste juht
tel 6268 751
kratsep@kpmg.com

Kindlustusseltsid saavad Solventsus II rakendamiseks ajapikendust

Euroopa kindlustusjärelevalve põhjalikult ettevalmistatud reformi eesmärk on kindlustussektori jätkusuutlikul viisil tugevdamine ja selle konkurentsivõime suurendamine. Solventsus II režiim peab välja vahetama alates 1970. aastatest kehtivad kapitalinõuete arvutamise reeglid. Uuel süsteemil on kolm sammu: esimene loob raamistikku kindlustusandja riskipõhiste kapitalinõuetele, teine keskendub riskijuhtimisele ja järelevalvele ning kolmas aruandluskohustusele.

Tarbijale peab uue režiimi rakendumine tagama suurema kindluse, et kindlustusseltsid suudavad elukindlustusteenuse kliendi ees võetud kohustusi täita ka pikemas perspektiivis.

Kuna Solventsus II rakendamine on kõigile osalistele osutunud äärmiselt aja- ja ressursimahukaks, siis on KPMG regulaarselt uurinud, kuidas Kesk- ja Ida-Euroopa kindlustusandjad on Solventsus II tulekuks valmis. Viimasest uuringust¹ selgub, et:

- enamik ettevõtteid plaanib 2013. aasta lõpuks jõuda täielikku vastavusse Solventsus II nõuetega, kuigi teha on veel palju. Kuna osa nõuete proovitestimine toimub alles 2013.

aastal, siis võib täieliku vastavuse saavutamine nõuda lisajõupingutusi;

- enamik ettevõtteid plaanib solventsuskapitalinõude arvutamisel kasutada standardmudelit. Võib tekkida küsimus, kas see tööpoolest tagab piisava riskijuhtimise ettevõttes;
- riikide järelevalveasutused on üsna aktiivsed (näiteks kavandatakse Solventsus II uusi nõudeid sisaldavaid seadusemuudatusi), kuid kindlustussektor, sealhulgas Eesti turg, ootaks rohkem juhtnööre, mis aitaksid vältida seadusenõuete valetõlgendamist;
- Solventsus II rakendamisel peetakse suurimaks probleemiks ressursinappust, mida suurendab veelgi nõutavate dokumentide rohkus ning andmetele ja süsteemidele esitatavad arvukad nõuded;
- Solventsus II-st on kindlasti kasu, kuna see aitab tõhustada kindlustusandjate tegevust, eriti just riskijuhtimist, kuid selle rakendamiseks tehtavad kulutused töötavad tulla üsna suured.

Väljakutseks mahukas aruandlus

Eesti ja teiste Balti riikide suguste väikeste ja keskmise suurusega turgude jaoks tähendab Solventsus II kahtlemata lisapinget. Baltikumis tegutsevad kindlustusettevõtted oskavad enamasti üsna hästi kindlustustehnilisi reserve

¹ Uuring viidi läbi 2012. aasta II kvartalis, mil eeldati, et Solventsus II rakendamise tähtaeg on 1. aprill 2014, vt www.kpmg.ee.

arvutada ja kapitalinõudeid kindlaks määrata. Probleemiks võib aga kujuneda aruandlus uues raamistikus sätestatud kujul.

Olulisemad probleemid, millega Eesti ja teiste Balti riikide kindlustusandjatel kolmanda samba nõuete täitmisel tõenäoliselt silmitsi tuleb seista, on järgmised.

Kvartaalne aruandlus. Vastavalt Solventsus II kolmandale sambale peavad kindlustusandjad andma järelevalveasutustele ja avalikkusele aru kord kvartalis. Paljude jaoks tähendab üleminek kvartaalsele aruandlusele seda, et oluliselt tuleb muuta aruandlusprotsessi ja -süsteeme. Nii mõnegi keskmise suurusega või väikese turu kindlustusandja jaoks tähendab üleminek seniselt tsüklilt, kus aru anti üks-kaks korda aastas, põhimõttelist muutust aruandluskultuuris.

Suurenenud detailsus ja kvaliteedinõuded. Praeguste juhtnõuete kohaselt tuleb järelevalveasutustele esitatavas kvartaliaruandes avalikustada üksikasjalikud andmed vara tagatiste kohta. Eesti-sugusel turul võib oodata kindlustusandjate suurt vastuseisu sellele nõudele (turg arvab, et juba praegu on avalikustamisinõuded mõnel juhul ülemäära suured). Arutelude senist kulgu arvestades tuleks ettevõtetel siiski valmis olla kõige mustemaks stsenaariumiks. Kui andmeid esitab kolmas isik, on varane koostöö selle nõude täitmiseks hädavajalik. Tuleb läbi mõelda ka süsteemi muudatused, et tagada üksikasjalike andmete nõuetekohane kogumine, säilitamine ja kontrollimine.

Üks Solventsus II oluline komponent on andmete kvaliteet. Ettevõtte juhtkond peab olema kindel selles, et neile edastatav Solventsus II info on õige ning seda võib avalikustada, esitada järelevalveasutustele ja kasutada ettevõttesiseste otsuste langetamiseks. Juhtkonnal tuleb näidata, et suudab andmeid õigesti käsitleda ja mõista. Samuti peab juhtkond rakendama vajalikud ennetamis- ja uurimisprotseduurid ning kontrollimehhanismid, tagamaks püsiva kindlustunde, et kogutud ja esitatud andmed on täielikud, täpsed ja õiged.

Kindlustusettevõtted, teiste hulgas ka Eesti kindlustusandjad, peavad leidma vastused järgmistele küsimustele:

- Kui sageli, kellele ja mille kohta täpselt Eestis tegutsev kindlustusandja aru andma peab?
- Millised nõuded võivad olla täidetud emettevõtte (mis asub tavaliselt välismaal) tasandil ja millised on nõuded, millele peab vastama kohalik ettevõtte?
- Millisest allikast pärit andmed vastavad aruandlusele esitatavatele nõuetele?
- Milline on tippjuhtkonna vastutus seoses avalikkusele suunatud aruandlusega?
- Kas Eesti kindlustusandjad peaksid tegema nn kuiva trenni, st testima oma valmisolekut uute reeglite täitmiseks?
- Kuna uutest reeglitest pole pääsu, siis kuidas saab Eestis tegutsev kindlustusandja uusi aruandlusnõudeid kasutada konkurentsieeliste saavutamiseks turul?

Tippjuhtkonna roll. Mõne ettevõtte jaoks tähendab Solventsus II seda, et äritegevuse kohta avalikustatava informatsiooni hulk oluliselt suureneb. Avalikustada tuleb üksikasjalik info kasumi allika, kapitalinõuete ja edasikindlustuse kohta. Juhtkond peab ennast varakult kurssi viima Solventsus II rakendamise käiguga, et aru saada, milline info kuulub avalikustamisele.

Tarbijale peab uue režiimi rakendumine tagama suurema kindluse, et kindlustuseltsid suudavad elukindlustusteenuse kliendi ees võetud kohustusi täita ka pikemas perspektiivis.

Solventsus II-le ülemineku kasutegur.

Kindlustusandjatel tuleb oma plaane tehes mõelda, milline peaks ettevõtte üldine finants- ja riskiaruandluse võimekus tulevikus olema, ja tegema vastavalt sellele ka ettevalmistusi. Ettevõtted, kes juba praegu on valmis tegema suuremaid muudatusi, kui vaja pelgalt Solventsus II nõuete täitmiseks, lõikavad muutustest tulevikus tõenäoliselt kõige enam kasu. Lisaks paraneb märgatavalt selliste

ettevõtete aruannete kvaliteet, täpsus ja tähtaegadest kinnipidamine.

Kokkuvõtteks

Euroopa kindlustuseltsid on viidanud, et kuigi rakendamise tähtaeg pikeneb, ei peata see nende ettevalmistusi Solventsus II juurutamiseks. Senine kogemus on andnud parema ettekujutuse, millised on süsteemi rakendamise peamised väljakutsed. Lisaaeg võimaldab loodud süsteeme testida ning kindlustada täieliku valmisolek ajaks, mil rakendub kohustuslik aruandlus.

Kuigi uue õiguskäsituse kõik üksikasjad ning Solventsus II rakendamise ajakava ei ole veel teada, soovitame ka Eesti kindlustusandjatel jätkata ettevalmistusi Solventsus II režiimi juurutamiseks – muu hulgas hinnata tegevuskavade täitmist, analüüsida süsteemide valmisolekut, viia läbi aruandluse proovitestimisi ning vajadusel kohandada tegevuskavasid ülalkirjeldatud muutustega toimetulekuks.

Uudisnupud

Teet Raidma

Anu Ahas-Saaron

Uued nõustajad KPMG-s

Jaanuaris liitus KPMG-ga IT nõustamisteenuste juht **Teet Raidma**. Teet on lõpetanud Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna ettevõtte juhtimise erialal. Varasemast on Teedul IT juhi, IT audiitori ja IT riskijuhi kogemused mitmest rahvusvahelisest finants- ja erasektori ettevõttest: ta on töötanud Sampo Panga grupis siseaudiitorina, Saku Õlletehases IT juhina ning Carlsberg Grupi koosseisus IT riskijuhina.

Teet omab rahvusvaheliselt tunnustatud **CISA** (Certified Information Systems Auditor) sertifikaati ning tema põhikompetentsid on seotud IT halduse erinevate aspektide, infoturbe ja IT auditeerimisemisega.

KPMG peamised **IT nõustamise teenused** on:

- IT audit
- Üldine IT analüüs
- IT riskianalüüs
- Talitluspidevuse planeerimine
- Infoturbeteenused
- ISKE audit
- IT projektide hindamine

Veebruarist siirdus meie kauaaegne õigusnõustaja **Anu Ahas-Saaron** tööle KPMG ekspertiisiteenuste valdkonda (Forensic Services). Anu liitus KPMG-ga 2003. aastal ning omab pikaajalist kogemust kodu- ja välismaiste ettevõtete õigusnõustamises. Ta on lõpetanud Tartu Ülikooli Õigusinstituudi bakalaureusekraadiga õigusteaduses ja omab Kenti Ülikooli magistrakraadi rahvusvahelises äriõiguses.

Ekspertiisiteenused on KPMG kasvav teenusharu, mis keskendub pettuste ja muude ettevõtet ohustavate tegevuste uurimisele, avastamisele ning ennetavale nõustamisele. Muuhulgas viime oma klientide heaks läbi koostööpartnerite taustauuringuid ja finantsjuurdlusti ning täidame kohtus eksperttunnistajana ülesandeid.

KPMG peamised **ekspertiisiteenused** on:

- Finantsjuurdlustused
- Pettuste riski juhtimine
- Vaidluste nõustamine
- Lepingute analüüs
- Korruptsioonivastased kindlustandvad teenused
- Eksperttunnistaja
- Vaidlusküsimuste kohtueelne lahendamine
- Ekspertiisitehnoloogia
- Partnerite taustauuring

Avaliku sektori vandeaudiitorid KPMG-s

KPMG vandeaudiitorid **Andris Jegers, Taivo Epner, Indrek Alliksaar** ja **Kristina Ude** läbisid edukalt avaliku sektori vandeaudiitori eksami ning neile omistatud avaliku sektori vandeaudiitori kutsetase. Audiitortegevuse seaduse § 81 lõigetes 2 ja 3 sätestatu kohaselt tohivad avaliku sektori üksusi auditeerida ja otsusele allkirja anda ainult vandeaudiitorid, kes on sooritanud avaliku sektori kutsetaseme eksami.

Laetavad hübriidautod lähevad kõige paremini kaubaks

Autotootjad üle maailma usuvad laetavate hübriidautode tulevikku, selgub KPMG värskest uuringust **Global Automotive Executive Survey 2013**. Sama uuringu tulemused näitavad, et tarbijate ostuotsust mõjutavad pigem majanduslikud tegurid kui keskkonnasäästlikkus. Üle kolmandiku vastajatest leiab, et 2018. aastaks on suurima läbimüügiga laetavad hübriidautod. Samas elektriautode vastu on huvi maailmas vaibunud – vaid üks kümnest vastajast usub elektriautode tulevikku.

Käibemaksumäärad maailmas tõusevad endiselt

Valitsused tõstavad endiselt riigi tulude kasvatamiseks kaudseid makse (nt käibemaksu) ning langetavad investeringute ligimeelitamise huvides ettevõtte tulumaksu, näitab KPMG Internationali iga-aastane maksu-uuring **Corporate and Indirect Tax Rate Survey**. Uuringu kohaselt tõusis 2012. aastal kaudsete maksude keskmine määr globaalselt 0,17 protsendipunkti võrra 15,50 protsendile ning ettevõtte tulumaksu keskmine langes maailmas 0,09 protsendipunkti võrra 24,43 protsendile. EL-is tõusis kaudsete maksude keskmine määr rohkem kui globaalselt: 0,37 protsendipunkti 21,13 protsendile. Samas vähenes ettevõtte tulumaksu keskmine määr 0,02 protsendipunkti 22,6 protsendile.

Loe lisaks
www.kpmg.ee

A man with light brown hair wearing a light green shirt and a woman with blonde hair wearing a dark blue blazer are looking at a large brown folder. They are outdoors in front of a brick building with windows. The woman is smiling and holding the folder.

KPMG

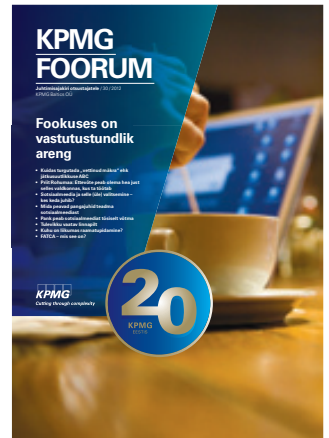
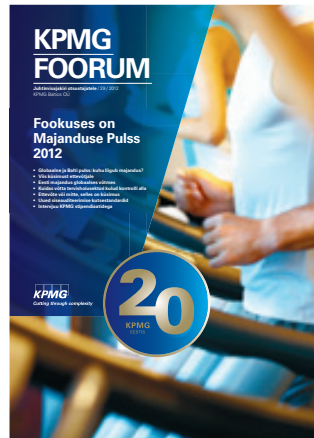
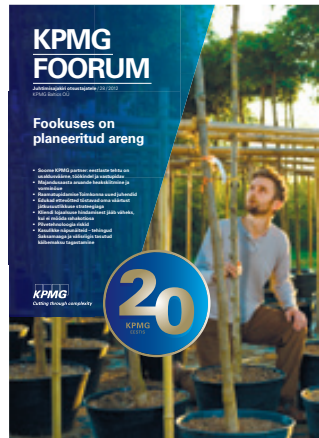
cutting through complexity

Asjatundlik tõlge, milles võid kindel olla.

Kvaliteetne tõlge on terminoloogiliselt õige, grammatiliselt korrektne ja kõlab sihtkeeles loomulikult. Professionaalse finants- ja majandustõlke saad KPMG-st.

Vaata lähemalt siit:
www.kpmg.ee

KPMG Baltics OÜ

Narva mnt 5
10117 Tallinn
T: 6268 700
F: 6268 777

E: kpmg@kpmg.ee
www.kpmg.ee

Esitatud informatsioon on üldise iseloomuga ja ei ole mõeldud ühegi kindla füüsilise või juriidilise isiku probleemide lahendusena. Ehkki soovime anda täpset ja ajakohast informatsiooni, ei saa garanteerida, et esitatud informatsioon on täpne ka selle saamise hetkel või pärast seda. Ükski kasutaja ei tohiks esitatud informatsioonist lähtuda ilma konkreetse situatsiooni põhjalikul analüüsil põhineva professionaalse nõustamiseta.

KPMG ja KPMG logo on Šveitsi ühingu KPMG International Cooperative ("KPMG International") registreeritud kaubamärgid.

© 2013 KPMG Baltics OÜ, Eesti osahüing ja Šveitsi ühinguga KPMG International Cooperative ("KPMG International") lepinguliselt seotud sõltumatute ettevõtete võrgustiku liige. Kõik õigused kaitstud. Trükitud Eestis.